

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-4-104-3>

УДК 8.81:81-13

Терещенко Т.В., Бойчук О.Ю.

Рівненський державний гуманітарний університет

ПЛАНУВАННЯ ЗАНЯТТЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕРАКТИВНИХ ЗАСОБІВ НА УРОКАХ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ НА СЕРЕДНЬОМУ СТУПЕНІ НАВЧАННЯ В ШКОЛІ

Анотація. У статті розглядається питання актуальності та ефективності планування заняття з використанням інтерактивних засобів на уроках німецької мови на середньому рівні навчання в школі. Розкривається практична цінність інтерактивних технологій, особливості інтерактивного навчання писемного мовлення та читання. Мета навчання іноземної мови полягає в тому, щоб навчити учнів спілкуватися, досягати взаєморозуміння, знімати мовні бар'єри. Володіння іноземною мовою відкриває широкі можливості для безпосереднього спілкування з представниками інших країн, для обміну інформацією про життя різних народів, їх культуру, звичаї, традиції, спонукає до активізації пізнавальних здібностей і збагачення духовного світу через пізнання іншої культури. В умовах глобалізації, нових геополітичних змін у світі перед освітою постають нові завдання, вирішення яких має надзвичайно велике значення не тільки для освіти майбутнього, а й для розвитку суспільства в цілому. Головним завданням у своїй роботі я вважаю застосування таких прийомів навчання, які сприяють підтриманню інтересу учнів до іноземної мови, допомагають залучити всіх учнів до мовленнєвої діяльності, підвищують ефективність уроку.

Ключові слова: іноземна мова, інтерактивні технології, метод, взаємодія, комунікативна компетенція, активізація навчально-пізнавальної діяльності учнів.

Tereschenko Tetyana, Boychuk Olena

Rivne State University for the Humanities

SCHEDULE OF LESSONS USING INTERACTIVE TOOLS IN GERMAN LANGUAGES AT THE HIGH SCHOOL OF EDUCATION

Summary. The article considers the relevance and effectiveness of lesson planning with the use of interactive tools in German lessons at the secondary level of education at school. The practical value of interactive technologies, features of interactive teaching of written speech and reading are revealed. The purpose of learning a foreign language is to teach students to communicate, to achieve mutual understanding, to remove language barriers. Knowledge of a foreign language opens wide opportunities for direct communication with representatives of other countries, for the exchange of information about the lives of different peoples, their culture, customs, traditions, encourages the activation of cognitive abilities and enrichment of the spiritual world through knowledge of another culture. In the context of globalization, new geopolitical changes in the world, education faces new challenges, the implementation of which is extremely important not only for the education of the future, but also for the development of society as a whole. The main task in my work, I believe, is the use of such teaching methods that help maintain students' interest in a foreign language, help to involve all students in speaking activities, increase the effectiveness of the lesson. Improving the effectiveness of learning directly depends on the appropriateness of the use of various, most relevant to the educational topic of teaching methods, as well as on the intensification of the entire educational process. German lessons should use methods that stimulate students to creative, productive work, arouse the desire for active action, communication and expression of their own thoughts in German. Interactive teaching methods best meet these requirements. Today, the problem of implementing interactive teaching methods in schools is quite relevant in the education system as a whole, so the amount of research on this issue is growing rapidly. Interaction in the understanding of pedagogical methods involves 3 collaborative learning, where both students and teachers are subjects of learning. Interactivity in learning can be explained as the ability to interact, learn in conversation, dialogue, action. Thus, interactive can be called a method in which the learner is a participant. The student is not only a listener, an observer, but takes an active part in what is happening in the lesson

Keywords: foreign language, interactive technologies, method, interaction, communicative competence, activation of students' educational and cognitive activity.

Постановка проблеми. Реалізація мовної стратегії в освіті на сучасному етапі здійснюється шляхом комплексного і послідовного впровадження нововведень, які диктують нові вимоги до оволодіння іноземною мовою. Знання іноземної мови – це запорука вдалої кар'єри та професійного росту, а тому ознайомити учнів з особливостями міжкультурного спілкування повинна саме школа. Одна з найважливіших сфер людської діяльності та визначальний фактор розвитку людства. У багатьох країнах світу давно розуміють, що майбутнє за тією цивілізацією, яка максимально забезпечить розвиток інтелектуального та творчого Освіт потенціалу своїх

громадян. У сукупності з наукою, суспільно-політичними інститутами, засобами масової інформації та культурою освіта виступає важливим фактором створення високоєфективної економіки, ключовим засобом формування громадянського суспільства. В умовах глобалізації, нових геополітичних змін у світі перед освітою постають нові завдання, вирішення яких має надзвичайно велике значення не тільки для освіти майбутнього, а й для розвитку суспільства в цілому. Одним з найважливіших векторів розвитку сучасної освіти є впровадження в освіту інноваційних технологій. Головними аспектами впровадження в освіту інноваційних технологій є:

– технологізація всіх видів наукових досліджень; зміщення державного фінансування зі сфери фундаментальних досліджень у сферу технологічних імплікацій, розвиток соціальної та інформаційної інфраструктури науки;

– упровадження сучасних комп'ютерних і мережевих технологій; зростання та широке застосування нових інформаційно-освітніх технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність використання інноваційних технологій та їх ефективність давно доведена вітчизняними та зарубіжними педагогами. Так, дослідження німецьких вчених довели, що людина запам'ятовує лише 10% того, що вона читає, 20% – того, що чує, 30% – того, що бачить, 50-70% запам'ятовується при участі в групових дискусіях, 80% при самостійному виявленні та формулюванні проблеми. І лише коли той, хто навчається, безпосередньо приймає участь у реальній діяльності, самостійній постановці проблеми, виробленні та прийнятті рішення, формулюванні висновків та прогнозів, він запам'ятовує та засвоює матеріал на 90%. Необхідною умовою використання інформаційних технологій є реформування системи освіти, розробка нових дидактичних і концептуальних засад освіти. Адже у наш час існує чимало методів і технологій викладання німецької мови – як традиційних, так і новітніх. Необхідною умовою вибору того чи іншого методу навчання, що підходить і вчителю, і учням, є знання інноваційних технологій навчання. Основне завдання сучасного вчителя – вибрати методи і форми організації навчальної діяльності учнів, що найкраще відповідають рівню розвитку кожного учня.

Важливий внесок у розробку та впровадження інтерактивних методів зробили німецькі вчені на початку 90-х років – Арнольд Р., Шелтен А., Швейтцер И., Стус Ф., Вейдиг І. У працях Гітельман Л.Д. та Магури М.І. інтерактивні методи викладання іноземних мов розглядаються як важливий засіб підготовки конкурентоспроможних та кваліфікованих випускників. Проблемам застосування в навчальному процесі інтерактивних методик присвячені роботи О.Пометун, Л.Пироженко, Г.Сиротенко та ін. Інтерактивний (від англ. interaction – взаємодія) – той, що базується на взаємодії; означає наявність зворотного зв'язку між педагогом та учнями. Інтерактивне навчання – це такий вид діяльності, що передбачає взаємодію учня з навчальним середовищем, яке слугує джерелом засвоєного ним досвіду [7, с. 7]. Отож найпоширенішим та дієвим методом викладання та навчання іноземних мов, безперечно, є комунікативно-орієнтований, який максимально наближений до реальних умов іншомовної середовища. Одним із засобів реалізації цього методу є активне застосування комп'ютерних технологій, тому що саме вони відкривають доступ до нових джерел інформації, активізують навчально-пізнавальну діяльність учнів, скорочують час вивчення мови, дають нові можливості для розвитку мовленнєвих навичок та їх вдосконалення, значно підвищують ефективність самостійної роботи, а також допомагають реалізувати нові методи та форми навчання.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сьогодні гостро виникає необхідність проаналізувати фактори, що не-

гативно впливають на підвищення якості освіти та формування життєздатної та конкурентоспроможної особистості. Адже сучасний світ складний, тож дитині вже не достатньо знань, що вона має. Дитину необхідно навчити використовувати ці знання. Тому тільки у взаємодії знань та вмінь, сучасна дитина не тільки знайде своє місце у цьому світі, а ще зможе творити долю власної держави. Тому важливою й актуальною проблемою сучасної школи є вміння вчителя правильно обирати та використовувати освітні технології. Тільки завдяки ефективно обраним педагогічним технологіям, методам та прийомам, можна формувати ключові компетентності учнів, необхідні для гідного життя в суспільстві.

Мета статті – розглянути планування уроку з використанням інтерактивних технологій як одну з ефективних форм стимулювання учнів до вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу. Процес оволодіння учнями іноземною мовою, на відміну від оволодіння рідною, цілеспрямований, оскільки вчитель самостійно вибудовує його за навчальним планом та реалізує під час спілкування на уроках. Навчати учнів спілкуватися іноземною мовою необхідно з перших уроків, коли у школярів ще не накопичений запас мовних засобів. Основною метою навчання іноземної мови є формування в учнів комунікативної компетенції, яка передбачає вміння використовувати іноземну мову як засіб спілкування у різноманітних сферах життя.

Сьогодні у шкільну практику активно впроваджуються інтерактивні технології, які ефективно сприяють засвоєнню матеріалу, оскільки впливають на свідомість учня, на його почуття та волю, формують творчу особистість, що здатна доцільно й ефективно застосовувати набуті знання, уміння й навички у практичній діяльності в будь-якій сфері суспільного життя. Для успішного виконання завдань, що стоять перед сучасною школою, важливо створити ситуацію, за якої вчитель і учень стануть повноправними суб'єктами системи освіти, а основою навчання буде рівноправний діалог між тими, хто навчає, і тими, хто навчається [8, с. 28].

У зв'язку з цим, підвищення ефективності навчання безпосередньо залежить від доцільності використання різноманітних, найбільш адекватних навчальній темі методів навчання, а також від активізації всього навчального процесу.

На уроках німецької мови варто використовувати методи, що стимулюють учнів до творчої, продуктивної праці, викликають прагнення до активних дій, спілкування і висловлювання власних думок німецькою мовою. Означеним вимогам найкраще відповідають саме інтерактивні методи навчання.

На сьогоднішній день проблема впровадження інтерактивних методів навчання у школі є досить актуальною у системі освіти в цілому, тому кількість наукових досліджень з цього питання швидко зростає. Інтеракція у розумінні педагогічних методик передбачає з навчання у співпраці, коли і слухачі, і педагог є суб'єктами навчання. Інтерактивність у навчанні можна пояснити як здатність до взаємодії, навчання у режимі бесіди, діалогу, дії. Отже, інтерактивним можна назвати метод, в якому той, хто навчається,

є учасником. Учень не виступає лише слухачем, спостерігачем, а бере активну участь у тому, що відбувається на уроці [2, с. 6].

За такої форми організації процесу навчання школярі стають його повноправними учасниками. Функція вчителя полягає, в основному, у стимулюванні їх до самостійної діяльності, пошуку шляхів досягнення визначених цілей. На інтерактивних уроках активність учнів є пріоритетною, а завдання вчителя полягає у створенні ефективних дидактичних і методичних умов для виявлення їхньої ініціативи.

Інтерактивна форма навчальної роботи співвідноситься із комунікативно-діяльнісним підходом до оволодіння іноземною мовою, який домінує у практиці сучасної школи. Відповідно до концепції навчання іноземної мови передбачається соціальна взаємодія учнів як міжособистісна комунікація, важливою характеристикою якої є здатність одного зі співрозмовників приймати роль іншого як партнера у спілкуванні і відповідно інтерпретувати ситуацію, визначаючи власні дії. У практиці навчання іноземних мов інтерактивне навчання можна асоціювати з розвитком критичного мислення як конструктивної інтелектуальної діяльності школярів під час організації та здійснення мовленнєвої взаємодії [8, с. 29].

Інтерактивне навчання є одним із сучасних напрямів активної взаємодії, у процесі якого учень вступає в діалог з учителем або іншими учнями, бере активну участь у пізнавальному процесі, виконуючи творчі, пошукові, проблемні завдання у парі або групі. Джерелом активності учня є його мотиви і потреби; навчальне середовище, в якому він перебуває; особистість учителя; рівень навченості учнів як партнерів у спілкуванні; засоби діяльності; форми мовленнєвої та соціальної взаємодії, що використовуються у навчанні.

Інтерактивне навчання має як позитивні, так і негативні сторони. До позитивних належать:

- розширення пізнавальних можливостей учнів (здобуття, аналіз, застосування інформації з різних джерел);
- високий рівень засвоєння знань;
- оптимальний контроль учителя;
- взаємодія та партнерство між учителем і учнями;
- пошук альтернативного підходу в оцінюванні знань учнів.

Недоліком є відсутність методичних розробок уроків з іноземної мови, необхідність значних затрат часу на вивчення певної інформації.

У порівнянні з традиційними методами, перевагами інтерактивного навчання є:

- участь у роботі всіх учнів класу;
- формування вміння працювати у команді;
- вироблення доброзичливого ставлення до опонента;
- можливість висловлювати власну думку;
- створення «ситуації успіху»;
- можливість засвоєння великої кількості матеріалу за короткий проміжок часу;
- формування навичок толерантного спілкування;
- вміння аргументувати свою думку, знаходити альтернативне рішення проблеми.

У навчанні іноземних мов інтерактивні технології можна розглядати як творчі види діяльності,

що дозволяють створювати ситуації мовленнєвої взаємодії, сприяють удосконаленню комунікативного досвіду учнів. Творчі комунікативні завдання можуть виконуватись у різних формах, зокрема індивідуально та колективно (парна, групова робота). Найбільш повно це виявляється під час проведення рольових тематичних ігор, проектної роботи, у процесі вирішення навчальних мовленнєвих ситуацій, змістом яких передбачається монологічне, діалогічне й полілогічне спілкування учасників навчального процесу. Види діяльності, що активно впроваджуються у процес навчання іноземних мов сучасної середньої школи, переконливо свідчать про наявність тенденцій до використання розвивального навчання, переорієнтації його видів з предметного на процесуальний і мотиваційний аспекти [8, с. 31]. Під час вивчення німецької мови, на наш погляд, ефективними є такі інтерактивні технології навчання, як робота в парах, трійках, змінювані трійки, «карусель», «акваріум», «велике коло», «мікрофон», незакінчені речення, «мозковий штурм», аналіз проблеми, «мозаїка», коло ідей, розігрування ситуації в ролях (рольова гра, імітація), дискусія, ток-шоу тощо.

Запропоновані технології та їх складові можна результативно використовувати як на уроках засвоєння, так і застосування знань, умінь і навичок. Крім того, елементи інтерактивних технологій можна застосовувати одразу ж після викладу вчителем нового матеріалу, замість опитування, на уроках, які присвячені застосуванню знань, умінь і навичок. Використання на уроці запропонованих інтерактивних технологій сприятиме: ефективному повторенню вивченої лексики, поповненню словникового запасу; глибокому засвоєнню навичок правильної артикуляції; розвиткові уваги, пам'яті, мислення; формуванню вміння працювати в парах, групах тощо.

У ході навчання писемного мовлення інтерактивні форми роботи застосовують у поодиноких випадках. Інтерактивне навчання писемного мовлення у середній школі повинно формувати і розвивати вміння обговорення, аналізу, взаємоперевірки і самооцінювання [4, с. 4]. Аналіз творів свідчить, що учні зазвичай будують зв'язні висловлювання, спираючись на мовний досвід, а не на знання про побудову тексту, і тому не вміють упорядкувати текст у відповідності до структурно-сміслових і комунікативних особливостей, не роблять вступу, своєрідного фонового компоненту тексту, або пишуть занадто довгий вступ, кінцівку зв'язного висловлювання не співвідносять із його початком. Інтерактивне навчання писемного мовлення – це організація спільної групової і самостійної навчальної діяльності учнів, яка спрямована на розвиток індивідуального писемного мовлення учнів, виконання ними у процесі активного взаємонавчання різних соціальних ролей (автора, читача-редактора, учня, вчителя). Учень при самостійному поетапному написанні творчої роботи (від розробки ідей до написання кінцевого варіанта тексту), читаючи, аналізуючи та корегуючи як власні, так і чужі тексти, розширює свій мовленнєвий досвід. Таке навчання дозволяє організувати спілкування і взаємодію партнерів, спрямовані на спільне розв'язання завдань проблемного характеру.

Таким чином, основним завданням навчання писемного мовлення в школі є розвиток практич-

них навичок і вмінь, що дозволяють ефективно створювати письмові висловлювання необхідного обсягу і формату, відповідно до заданих параметрів, а також аналізувати й коригувати написаний текст для максимального його удосконалення [4, с. 5].

Методика організації інтерактивного навчання писемного мовлення керується основними принципами навчання німецької мови:

а) активність – усі учні залучені до участі у кожному етапі навчання писемного мовлення та відповідають за розвиток своїх умінь. Використання інтерактивних методів навчання при цьому передбачає активну взаємодію між учнями, взаємодопомогу і участь у груповій роботі, що дозволяє зменшити кількість помилок при написанні тексту;

б) розвиток особистості – учні мають усі умови для особистісного розвитку, пізнавальної активності і творчої самостійності, набувають найважливіших соціальних навичок;

в) інтегративний взаємозв'язок розвитку писемного мовлення з іншими видами мовленнєвої діяльності: аудіюванням, читанням і усним мовленням [5, с. 48–52].

Інтерактивне навчання максимально сприяє досягненню однієї з основних цілей навчання німецької мови в середній школі – розвитку вмінь висловлювати думки німецькою мовою як в усній, так і письмовій формі. Необхідно зауважити, що при інтерактивному навчанні писемного мовлення відбувається і вдосконалення вмінь читання: читання написаної творчої роботи вголос у групі для подальшого її обговорення, читання тексту про себе для само- і взаєморедагування. При цьому удосконалюються уміння

сприймати, осмислювати й розуміти мовлення співрозмовників.

У ході інтерактивного навчання першочергово вирішується проблема не лише корегування, але й застереження від помилок. Пропонуючи учням вправи на виявлення помилок, їх коригування, аналіз і обговорення у ході інтерактивної роботи, а також організовуючи взаємоперевірку письмових робіт учнями, створюються умови для максимального запобігання помилок в усному мовленні учнів.

Ефективним засобом стимулювання учнів до додаткового читання є практика опрацювання текстів, які учні пишуть самостійно. Цей вид роботи є ефективним засобом повторення вивчених структур, застосування вивченої лексики в усному чи писемному мовленні.

Висновки. Отже, інтерактивні методи сприяють інтенсифікації та оптимізації навчального процесу. На інтерактивних уроках учні мають змогу:

– аналізувати навчальну інформацію та творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;

– формувати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власну точку зору, аргументувати й дискутувати;

– моделювати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації;

– розвивати навички творчої та проектної діяльності, самостійної роботи. Розробка уроку із використання інтерактивного навчання – не самоціль, а лише засіб для досягнення тієї атмосфери в класі, яка найкращим чином сприяє співробітництву, порозумінню і доброзичливості, дозволяє у повній мірі реалізувати особистісно орієнтоване навчання.

Список літератури:

1. Інноваційні технології навчання від А до Я / упор. В. Волкова. Київ : Шкільний світ, 2011. 96 с.
2. Коваленко О. Концептуальні зміни у викладанні іноземних мов у контексті трансформації іншомовної освіти. *Іноземні мови в навчальних закладах*. Педагогічна преса, 2003. С. 4–10.
3. Комунікативні методи та матеріал для викладання німецької мови; перекл. з німецької мови та адаптація Л. В. Биркун. Oxford Univ. Press, 1998. С. 20–48.
4. Литвін С. В. Система вправ для навчання писемного спілкування учнів старших класів середньої загальноосвітньої школи. *Іноземні мови*. 2001. № 1. С. 4–9.
5. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Вид. 2-ге, випр. і перероб. Київ : Ленвіт, 2002. 328 с.
6. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ, 2002. С. 135.
7. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання. Київ : А.С.К., 2005. С. 192.
8. Редько В. Інтерактивні технології навчання іноземної мови. *Рідна школа*. 2011. № 8–9. С. 28–36.

References:

1. Volkova V. (Hopper) (2011) *Innovatsiini tekhnologii navchannia vid A do Ya* [Innovative training technologies from A to I]. Kyiv: School World, 96 p.
2. Kovalenko O. (2003) *Kontseptualni zminy u vykladanni inozemnykh mov u konteksti transformatsii inshomovnoi osvity* [Conceptual changes in the teaching of foreign languages in the context of the transformation of foreign language education]. *Foreign languages in educational institutions*. Pedagogical Press. P. 4–10.
3. *Komunikatyvni metody ta material dlia vykladannia nimetskoi movy* [Communicative methods and material to teach German] Change. from the German language and adaptation L. Birkun. Oxford Univ. Press, 1998. P. 20–48.
4. Litvin S.V. (2001) *Systema vprav dlia navchannia pysemnoho spilkuvannia uchniv starshykh klasiv serednoi zahalnoosvitnoi shkoly* [System of exercises for learning written communication students of senior classes of secondary school]. *Foreign languages*. No. 1. P. 4–9.
5. *Metodyka vykladannia inozemnykh mov u serednikh navchalnykh zakladakh* [Method of teaching foreign languages in secondary educational institutions] / count. authors under their supervisory. S. Y. Nikolaeva. Kind. 2-GE, VPR. and processing. Kyiv: Lenvit, 2002. 328 p.
6. Pometun O., Pirozhenko L. (2002) *Interaktyvni tekhnologii navchannia: teoriia, praktyka, dosvid* [Interactive Technologies Teaching: Theory, Practice, Experience]. Kyiv.
7. Pometun O., Pirozhenko L. (2005) *Suchasnyi urok. Interaktyvni tekhnologii navchannia* [Modern lesson. Interactive Training Technologies]. Kyiv: A.S.K.
8. Radko V. (2011) *Interaktyvni tekhnologii navchannia inozemnoi movy* [Interactive technologies of foreign language training]. *Native School*. No. 8–9. P. 28–36.